ولیەم شەکسپیر و مەکبێس بەزمانی کوردی

مارف خەزنەدار

پێشەکی

ئاشنایەتیم لەگەڵ ئەدەبی نەتەوەکانی ئەوروپا لەسەردەمی خوێندنی دوای قوتابخانەی سەرەتاییەوە دەست پێ دەکا، ئەوکاتە بەزۆری زانیاریم لەم بابەتەوە لە سەرچاوەی عەرەبی و کتێبی تورکی عوسمانی کۆن وەردەگرت. هێشتا قوتابخانەی ئامادەییم تەواو نەکردبوو شیعری هەندێ لە شاعیرانی ئەوروپام لە زمانی عەرەبییەوە وەردەگێڕایە سەر زمانی کوردی و لە ڕۆژنامە و کۆوارە کوردییەکاندا بڵاوم دەکردنەوە، بەتایبەتی لە ڕۆژنامەی «هەولێر= أربيل» (١٩٥٠- ١٩٥٣). لەوانە هەندێ شیعری شەکسپیر و لامارتین و بایرۆن و شیللی و پووشکین و هی دیکەم لە ڕۆژنامە کوردییەکاندا بڵاو دەکردەوە. لەناو چیرۆکنووساندا چیخۆڤ و موپاسان و برناردشۆم خۆش دەویست.

لە ماوەی ژیانی هەشت ساڵەی ڕووسیام بایەخی زۆرم بە ئەدەبی ڕووسی دەدا، لە ڕێگەی ئەم ئەدەبەوە زانیاریم لە ئەدەبی نەتەوەکانی دیکەی ئەوروپا بەتایبەتی میللەتە گەورە و پێشکەوتووەکان فراوانتر بوو.

لەساڵی ١٩٨٣ کە زانستگای عەننابە لە وڵاتی جەزائیر داوەتیان کردم، بۆ ئەم مەبەستە کورسی مامۆستایەتییان لە ئامۆژگای زمان و ئەدەبی عەرەبی بۆ ئامادەکردم وەک پسپۆڕێک ئەدەبی بیانی (ئەدەبی نەتەوەکانی ئەوروپا) بڵێمەوە. لەو ماوەیەدا جگە لەو زانستیە «ئەدەبی بەراورد»یشم پێ سپێردرا. گرنگترین سەرچاوەم زۆربەی بەرهەمی ئەدەبی شەکسپیر بوو، بە تایبەتی شانۆگەری «هاملێت» و «ڕۆمیۆ و جوولێت» جێگەی دیاریان لە موحازەرەکانمدا هەبوو. بەگشتی ناوەرۆکی ئەدەبی بەراوردکاری بریتی بوو لە گرێدانی ئەدەبی هەندێ لە نەتەوەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست وەکو

شەکسپیر

عەرەب و فارس و تورک و کورد بە ئەدەبی ڕووسی و ئینگلیزی و فەرانسی و ئەوانی دیکە. «لەیلا و مەجنوون»ی ئەدەبی کلاسیکی و میللی عەرەبی سەرچاوەیەکی گرنگ بوو وەک نموونە بۆ دانان و ڕوون کردنەوەی هەندێ لە تیۆرییەکانی ئەدەبی بەراوردکاری.

لە پاشان کەوتمە دوای شارەزایی پەیداکردن لەو بەرهەمە جیهانییانەی پێوەندی تایبەتییان بە ئەدەبی بەراوردکارییەوە هەبوو. شەکسپیر مەیدانێکی فراوان بوو، زانیاری زۆرم لە بابەت هاملێت و ڕۆمیۆ و جوولێتەوە پەیدا کرد.

(١)

ولیەم شەکسپیر
کورتەی ژیانی

ولیەم شەکسپیر لە نیسانی ساڵی ١٥٦٤ لەشاری ستراتفۆردی سەر ڕووباری ئەیڤن لە بەریتانیا لە دایک بووە. لە نیسانی ساڵی ١٦١٦ هەر لەو شارۆچکەیە کۆچی دوایی کردووە، ئەوجا لەو کەنیسەیەی لێی تەعمید کراوە، بە خاک سپێردراوە. لە دایک بوون و مردنی بەر ڕۆژێکی مانگ و ساڵ کەوتووە. بەم جۆرە ٥٢ ساڵ ژیاوە.

جگە لە ئەدەب و هونەر، شەکسپیر لە ژیانیدا خەریکی بازرگانی و کڕین و فرۆشتنیش بووە، ئەم پیشەیە لە باوکییەوە بۆی ماوەتەوە. بە بنەماڵە خۆی و باوکی هەڵسان و کەوتنیان لە بازرگانی دابوو، دەوڵەمەندی و هەژارییان بینیوە. لە تەمەنی پەنجا ساڵیدا ڕووی کردۆتە لەندەن، ماوەیەک لەوێ ژیاوە و ئینجا گەڕاوەتەوە شارۆچکەکەی خۆی.

شەکسپیر گەورەترین شاعیری درامایە نەک تەنیا لە ئەدەبی ئینگلیزی، بەڵکو لە ئەدەبی کلاسیکی هەموو نەتەوەکانی گێتی. لە لێکدانەوە و شی کردنەوەی سۆزی ناوەوەی ئادەمزاد بێ هاوتایە. تەعبیر لەخۆشەویستی و کین، ڕاستی و درۆ، چاک و خراپی ئینسان دەکا. وەسفی قووڵی نهێنی ناو دەروونی خەڵکی ناو کۆمەڵی خۆی و هەموو مرۆڤایەتی گێتی لە هەموو دەور و زەمانێکدا بە نەمری دەمێنن و لە کەڵک ناکەون، لەبەر ئەوە قسە و بۆچوون و بیروباوەڕی شەکسپیر کۆن نابن. شیعری تەنیا ڕۆمانتیکی و سیمبۆلی نییە، بەڵکو تەنگوچەڵەمەی ناو خەڵک و ڕەوشت و کرداری ناو کۆمەڵ و هەست و نەستی ناو دەروونی ئادەمزادن.

بەرهەمی

بەرهەمی ئەدەبی شەکسپیر لەڕووی ڕوخسارەوە، هەمووی شیعرە و بەگشتی دەکرێ بە سێ بەش، بەپێی دابەش کردنی لە «مێژووی ئەدەبی نەتەوەکانی ئەوروپا».

١- شانۆگەری (تراژیدی و کۆمیدی).

٢- پۆیێم (قەسیدەی درێژ، مەلحەمە، داستان، بەیت).

٣- سۆنێت.

ئەم بەرهەمانە هەموویان بە شیعر هۆنراونەتەوە، تەنیا شانۆگەرییەکان نەبێ. ئەمانە زۆریان بە شیعر و هەندێکی دیکەیان بە شیعر و پەخشان گەیەنراونەتە ئەنجام.

١- شانۆگەری: تەواوی بەرهەمی شانۆگەری شەکسپیر بریتییە لە ٣٧ چیرۆکی شیعری شانۆ. ئەمانە ئەگەرچی هەموویان گرنگن و لە ڕووی هونەری شیعرییەوە لە لووتکەی داهێنان دان، بەڵام هەندێ لە گرنگەکانی ئەمانەن:

١- گەرداو (العاصفة).

٢- دوو جێنتیلمانی ڤیرۆنا.

جادووگەری سێیەم:
مەکبێس، مەرحەبا، لە ئایندەدا تۆ دەبی بە پاشا
«هونەروەرێکی دەست ڕەنگین هێڵکاری ئەم وێنەیەی بۆ ئەم دوو دێرە شیعرە کێشاوە»

٣- خەونی شەوێکی هاوین.
٤- بازرگانی ڤینیسیا.
٥- مەلیک جۆن.
٦- مەلیک ڕیچاردی دووەم.
٧- مەلیک ڕیچاردی سێیەم.
٨- مەلیک هێنری چوارەم.
٩- مەلیک هێنری پێنجەم.
١٠- مەلیک هێنری شەشەم.
١١- مەلیک هێنری هەشتەم.
١٢- ڕۆمیۆ و جوولێت.
١٣- یۆلیۆس قەیسەر.
١٤- مەکبێس.
١٥- هاملێت ئەمیری دانیمارک.
١٦- مەلیک لیر.
١٧- ئەنتۆنیۆ و کلیۆپاترا.

٢- پۆیێم: کۆمەڵێک پۆیێمی هەیە، گرنگەکانی ئەمانەن:

ئا- عەنقا و کیسەڵ، بریتییە لە ٦٧ دێڕە شیعر، لە سەر بەند دامەزراوە، هەر بەندی لە ٣ دێڕە شیعر، یان ٤ دێر پێکهاتووە، واتە چوارینە.

ب- ڤینۆس و ئەدۆنیس، بریتییە لە ١١٩٤ دێڕە شیعر، هەربەندی ٦ دێڕە.

ج- گلەیی خۆشەویستێک (عاشقێک)، بریتییە لە ٣٢٩ دێڕە شیعر، هەر بەندی ٧ دێڕە.

د- حاجی پڕ سۆز، بریتییە لە ٤٢٧ دێڕە شیعر، هەر بەندی لە ١٢ دێڕە شیعر، یان ١٤ دێر پێکهاتووە.

٣- سۆنێت: جۆرە هونەرێکی شیعرییە لە ئەدەبی نەتەوەکانی ئەوروپا زیاتر بۆ گۆرانی و ئاواز دەهۆنرێتەوە، لەسەدەکانی ناوەڕاستدا جێگەی دیاری لەناو خەڵکی ئەو کۆمەڵانەدا هەبوو، بە تایبەتی لە ئەدەبی میللی و کلاسیکی ئیتالی و ئیسپانیدا. لە ڕووی ڕوخسارەوە نموونەی سۆنێت لە ئەدەبی کلاسیکی کوردیدا هەیە، ئەمە لە «تەرجیع بەند» و «تەرکیب بەند» دەکەوێتە بەرچاو، بەتایبەتی لە بەرهەمی حەمدی ساحێبقڕان. لە تەواوی کاری شیعری شەکسپیردا ١٥٤ سۆنێت هەیە، هەر یەکەی بریتییە لە ١٤ دێر شیعر.

(٢)

مەکبێس بەزمانی کوردی
مەکبێس لە وەرگێڕانی سەلاح بابان

مەکبێس یەکێکە لە چیرۆکە شیعرییە دراماتیکییەکانی شەکسپیر. سەلاح بابان لە زمانە ئینگلیزییە ڕەسەنەکەی شەکسپیرەوە وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی. کەمال مەحموود فەرەج و شەوکەت مەلا ئیسماعیل پێیداچوونەتەوە (ڕیداکتۆری بوون). لە چاپخانەی کاکەی فەللاح لە سلێمانی لەساڵی ٢٠٠٧ چاپ کراوە. وەرگێڕانە کوردییەکە ٢٦٩ لاپەڕەیە؛ تێکستە ئینگلیزییە ڕەسەنەکەی شەکسپیر ٨٥ لاپەڕەیە. کتێبەکە لە بڵاوکراوە و ڕاگەیاندنی «التفسیر»ە لە هەولێر.

لەم ماوەیەدا باس لە داهێنانی هونەری شەکسپیر ناکەم لەسەرجەم بەرهەمی ئەدەبیدا، چونکە ئەم شاعیرە گەورەیە چوارسەد ساڵە تەنیا هەر کۆمەڵی ئینگلیزی نەبزواندووە و هۆشیاری نەکردووەتەوە، بەڵکو سەرنجی نەوەندی

ئەدەبی و ڕۆشنبیری هەموو کۆمەڵانی سەر ڕووی زەوی بۆ خۆی ڕاکێشاوە، لەبەر ئەوە هەوڵ دەدەم هەندێ لەو بیروڕا و تێبینییانەی لە بابەت وەرگێڕانی ئەم کارە ئەدەبییەوە لە لایەن سەڵاح بابانەوە لە لام دروست بوون، بیانخەمە ڕوو.

پێش هەموو شتێک دەڵێم جێ پەنجەی هەردوو ڕیداکتۆر و کەسانی دیکەش بە زمانە کوردییەکەی سەڵاح بابانەوە دیارن، وەکو خۆی لە پێشەکییەکەیدا دانی پێدا دەنێ و سوپاسی بێ پایانیان پێشکێش دەکا.

دوور لەو هەموو مەرجانەی بۆ وەرگێڕان دانراون بە گشتی، هەروەها دوور لەو نەخشە جیاوازانەی بۆ وەرگێڕان لەنێوان تێکستی زانستی و تێکستی داهێنانی ئەدەبی بە شیعر و پەخشان دانراون، دەڵێم سەڵاح بابان لە کارەکەیدا زیاتر بە زۆری لە تێکستی زانستیدا پێڕەوی وەرگێڕانی حەرفی کردووە، ئەمەش بە زۆری لە تێکستی زانستیدا پێڕەو دەکرێ، کەچی ئەم کارە پێویستە لەگەڵ شەکسپیریش بکرێ. ڕاستە نووسین و ئەو داهێنانە پێوەندی بە ڕەمز و ڕۆمانتیزم و چێژ و خەیاڵ و خەون و سۆز هەیە، بەڵام لەبەر ئەوەی زمانی شەکسپیر کلاسیکییەکی تایبەتییە، بێ گومان مامەڵەی تێکستی زانستی لەگەڵدا دەکرێ. ئەمە و لەلایەکی

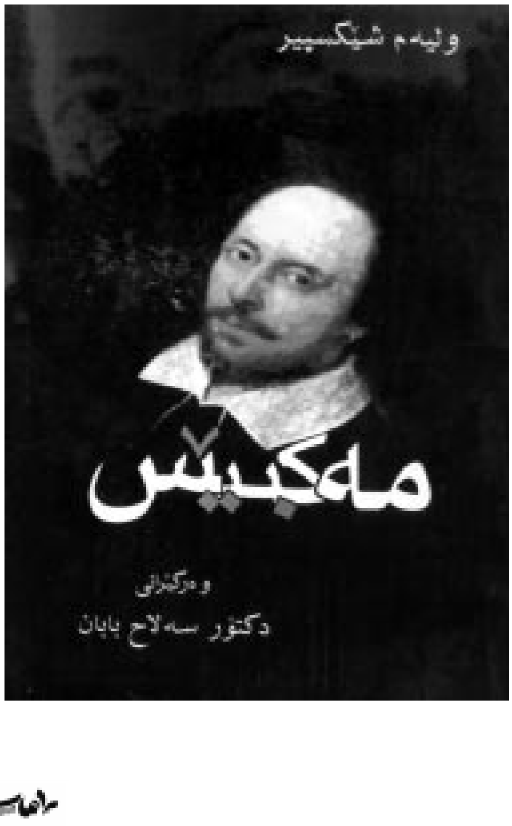

دیکەشەوە زمانی ئینگلیزی بەتەعبیر و لێکسیکۆنەوە زمانێکە درێژدادڕی و سینۆنیم (مرادف) و بە زۆری سیفەت لەدوای یەکەوە قبووڵ ناکا. هەروەها ئەگەر هەندێ جار زمانی شەکسپیر دوور بێ لە چێژ و سۆز و گەمەی ڕەوانبێژی تا دەگاتە نەبوونی کێش و قافیەش، بەڵکو هەروا بە قسەیەکی ساکار و ئاسایی پەخشانی ڕووت خۆی بنوێنێ ماکی داهێنانی هونەری تێدا دەبێ، چونکە زۆربەی قسەکانی لە ڕووی ماناوە ئەوەندە بەرزن بە پەخشانێکی ساکاری کلاسیکی و قسەیەکی فۆلکلۆرانەی میللی خۆیان بنوێنن وەکو داهێنانێکی هونەری ئستێتیکی دەکەونە بەر چاو.

ئەگەر هەندێ جار تەعبیر وشکی سەڵاح بابان بکەوێتە بەر گوێ، ئەمە چەوتی و خراپی وەرگێڕان نییە، بەڵکو گیروگرفتی زمانە کۆنەکەی شەکسپیر و ئستیعاب نەکردنی زمانی تازەی کوردییە، لەبەر ئەوە دەڵێم بەگشتی وەرگێڕانی مەکبێسی ئینگلیزی شەکسپیر بۆ زمانی کوردی گونجاو و ڕێکوپێکە وەکو قسەی نەستەقی کوردی دەڵێ کاڵا بە قەد باڵایە.

ئەوەی گرنگی داوەتە وەرگێڕانە کوردییەکە ئەوەیە، سەڵاح بابان هەوڵی داوە کێش و قافیەی ڕەنگاوڕەنگ لەناو وەرگێڕانەکەدا هەبێ، لە جێگەی دیکەدا ڕیتم و تۆن جێگەی کێش و قافیە دەگرنەوە و گیانی شیعرییەتی شەکسپیر تا ڕادەیەک دەپارێزن.

نموونەیەک لە وەرگێڕانە کوردییەکەی مەکبێس:

مەکبێس:
خۆزگە سەعاتێ
پێش ئەمە بۆ خۆم بمردمایە
ئەوساکە دەمگوت:
ژینێکی خۆشم لە دنیا ڕابوارد
تا لەم ناوەوە
ئیتر لە ژینی مرۆکیم هەرگیز
تاکە شتێکی گرنگ نابینم
قەڵبن ئەوانەی من دەیانبینم
شۆخی و ناوبانگی ئەوانەی مردن
ژیان مەیەکەی دەرچوو لێی تکا
سەردابی بادەی، ئیتر لەمەولا
بەچی دەتوانێ شانازی بکا
جگە لەماوەی لێڵی و تڵپەکەی

دۆنالدبێن: چییە، چی بووە؟
مەکبێس: تۆیت و نازانی، هەتاکو ئێستا: سەرچاوەکانی
خوێنی تۆ وەستا
ماکدەف: باوکی شاهانیت، باوکت کوژرا
مالکەم: ئاخ، بەدەستی کێ؟
لینۆکس:
زۆر لەوە دەچێ
بەدەست ئەوانەی پاسەوانی بوون:
ڕوو و دەستەکانیان، هینی هەردووکیان،
گشت خوێناوی بوون
خەنجەرەکانیان
هەر بە خوێنەوە، بێ سڕینەوە
لەسەر سەرینیان دۆزیمانەوە
چاوەکانیشیان
هەر وا بە زەقی کرابوونەوە
وەک بیر لە شتی تر بکەنەوە
ئەو جۆرە کەسە، قەد نەدەبووایە
جێگای باوەڕ و بڕوا بوونایە
مەکبێس:
لەگەڵ ئەوەشدا، زۆر پەشیمانم؛
خۆم پێ نەگیرا، من هەردووکیانم
هەر لەو ئاستە کوشت (ل١٠٧- ١٠٩)

لەم هەڵوێستەی سەر شانۆ ئەو ئەکتەرانەی قسە دەکەن ئەمانەن:

١- مەکبێس Macbeth، ئەکتەری سەرەکییە، شانۆگەرییەکە بەناوی ئەوەوەیە.

٢- دوناڵدبێن Donaldbain، کوڕە بچووکی (دەنکەنە) (دەنکەن مەلیکی سکۆتلەندەیە).

٣- ماکدەف Macduff، میری ناوچەی (فایف)ە.

٤- ماڵکەم Malcolm، کوڕە گەورەی دەنکەنە، لەدواییدا دەبێ بەمیری کەمبەرلاند و لەدواییتردا بەمەلیکی سکۆتلەندە.

٥- لینۆکس Lennox، میری ناوچەی لینۆکسە.

مەبەستی سەرەکی لەگواستنەوەی ئەم تێکستە لە وەرگێڕاوە کوردییەکەیەوە ئەوەیە بزانین تا چ ڕادەیەک سەلاح بابان مەکبێسی ئینگلیزی شەکسپیری لە کورد نزیک کردۆتەوە.

لەم لایەنەوە ئەم تێبینییانەی ڕۆشناییەک دەخەنە سەر مەسەلەکە.

١- کێشی دە بڕگەیی خۆماڵی کوردی (٥+٥) بەسەر وەرگێڕانی شانۆگەرییەکەدا زاڵە، هەروەها قافیەی ڕەنگاوڕەنگیش بەبێ ئەوەی ڕەچاوی سیستمێکی دیاری کراو بکرێ، واتە تاڕادەیەک لەسەر سیستمی شیعری ئەوروپایی ڕۆیشتووە، لەم لایەنەوە گوێی نەداوەتە شیعری عەرووزی کلاسیکی ئیسلامەوی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست (عەرەبی، فارسی، تورکی، کوردی).

٢- وەرگێڕان بە شیعر وەرگێڕی ناچار کردووە، هەندێ جار فرمان و ڕستەی کورت و درێژ و ئیعتیرازی پاش و پێش بخا وەکو هەندێ جار لە شێوازی (سەبک، ئوسلوب)ی شیعری کلاسیکی ئیسلامەوی بەرچاو دەکەوێ، وەکو:

ژیان مەیەکەی دەرچوو لێ تکا
سەردابی بادەی، ئیتر لەمەولا
بەچی دەتوانێ شانازی بکا
جگە لە مایەی لیلی و تلپەکەی

ئەم وێنە ڕۆمانتیکییە پڕ لە گیروگرفت و ئاڵۆز دێتە بەرچاو. ئەگەر شەکسپیر وای نەنووسیایە و وەرگێڕی کوردی وای نەکردایە بە کوردی، نەدەبوو بە شیعر، چونکە ئەسڵی وێنەکە بەزمانێکی ساکار بەم جۆرەیە «ئەگەر سەرخۆشی لە ژیان جیا بووەوە و نهێنی بادە واتە بنەکەی دەتوانێ بەچییەوە شانازی بکا! دیارە هیچی بەدەستەوە نییە تلپی بادەکە نەبێ».

لێرەدا تەعبیری نامۆ دەکەوێتە ڕوو. ئەگەر چوار دێرەکەی شەکسپیر لە وەرگێڕانە کوردییەکەدا کە بەزمانی کوردی نووسراوەتەوە، لەگەڵ شێوازی ئاسایی کوردی بەراورد بکرێ، لەماناندا هەردووکیان یەکێکن، بەڵام لە ڕوخسار و دەربڕیندا جیاوازن. ئەو جیاوازییە یەکەمیان تازەیە و زمانی کوردی دەوڵەمەند دەکا؛ دووەمیان شێوازی زمانی ئاسایی کوردی خۆیەتی، لەبەر ئەوە هەمیشە بەرهەڵستی تازەگەری کراوە بەناوی ئەو بیروڕا چەوت و نازانستییەی کە دەڵێ «کورد وای نەگوتووە». ئەمە بیروڕایەکی سەقەت و نەزۆکە، لەناو نێوەندی ڕۆشنبیری هیچ نەتەوەیەک نییە، لەناو عەرەب نەبێ.

ئەوان سامانێکی نەتەوەیی بەرزیان هەیە، ئەوەی لە قورئان و حەدیس و نووسراوی کلاسیکی پێشینانیان نەهاتووە بەنامۆ و بێگانە و نادروستیان داناوە. تیۆرییەکی سەیریان دروست کردووە. بۆ هەر وشە و زاراوە و تەعبیرێکی لە نووسینی کلاسیکییان نەهاتبێ گوتوویانە «عەرەب وای نەگوتووە». لەم ڕووەوە زیانیان کردووە، بەڵام لەسەرەتای سەدەی بیستەم بەتایبەتی لەدوای جەنگی یەکەمی گیتی کە هەندێ بەخۆهاتنەوە، فریای زمانەکەیان کەوتن و وازیان لە «عەرەب وای نەگوتووە» هێنا و زمانەکەیان دەوڵەمەند بوو و ئێستا یەکێکە لەو شەش حەوت زمانەی بوون بە عالەمی.

٣- لەپێناوی پاراستنی زمان و دەربڕینی شەکسپیر لە شانۆگەری مەکبێس، وەرگێڕی کوردی ناچار بووە هەندێ وشەی کوردی تازەی بەکار نەهێنراو لە نووسیندا بۆ یەکەمین جار دروست بکا. ئەمە کارێکی باشە. بێ گومان سەرچاوەی ئێمە بۆ ئەم مەبەستە زمانی قسە کردنە بە هەموو دیالێکتە گەورە و بچووکەکانی زمانی کوردییەوە، بەڵام نابێ زیادەڕۆیی تێدا بکرێ، وەکو لەم دواییەدا لەناوەوەی وڵات لەلایەن هەندێ نەفامی دوور لە زانست و بۆرە خوێندەوارەوە بە لێشاو وشەی تازەی بەکارنەهێنراو دێتە ناو زمانی نووسینەوە، چونکە ئەم وشانە بەجێ و ماقوولیش بن، کات و بەکارهێنانی زۆریان پێویستە تا دەبن بە ئاسایی لای خوێنەر و خوێندەواری کورد. هەر چۆنێ بێ ئەم کارە لەکۆنەوە بووە و تا ئێستاش بەردەوامە، ڕەنگە ئەمە تا ڕادەیەک پەسەند بێ، بەڵام ناپەسندی لەم دیاردە نالەبارەدایە کە ئێستا لەناوەوەیە. بە بار لە ڕۆژنامەگەری کوردیدا ڕۆژانە وشەی «فەرمی» (١)، «واژۆ»، «پەرجوو» و گەلێکی دیکەش بەکار دەهێنرێن! بۆ بەڵگە لەم ماوەیەدا دەڵێم. وشەیەکی وەکو «ڕەسمی» تەنیا لەبەر ئەوەی بە عەرەبی دەزانن دەیانەوێ بیکەن بەکوردی. ئایا نازانن «فەرمی» کوردی نییە و لاتینییە و وشەی «ڕەسمی»ش جێی خۆی گرتووە و خوێندەواری کورد و ناخوێندەواری ڕۆژانە بەکاری دەهێنێ. وشەکە لەلایەن خەڵکێکی زۆر بە ژمارە لە عەرەب زیاتر لەگێتیدا بەکار دەهێنرێ.

* * *

وەرگێڕانی شانۆگەری «مەکبێس» بۆ زمانی کوردی تاقیکردنەوەیەکی گرنگە بۆ ناساندنی کورد بە بەرهەمی ئەم بلیمەتە عالەمییە و بۆ دەوڵەمەند کردنی زمانی کوردی. هەروەها بەر گوێم کەوتووە گۆیا سەلاح بابان ئێستا «هاملێت»یشی بەدەستەوەیە. کاشکی بەرنامەی دادەنا بۆ وەرگێڕانی سەرجەمی بەرهەمی شەکسپیر بۆ زمانی کوردی.

پەراوێز:

(١) فەرمی: ئەسڵی وشەکە لاتینی کۆنە «Forma»، وشەی فەرهەنگی زمانێکە مردووە و لە کار کەوتووە، بەڵام تا ئێستا زمانانی هەموو نەتەوەکانی گێتی دەوڵەمەند دەکا، بەتایبەتی زمانانی ئەوروپا. لەو زمانانەدا بە زیاتر لە دە دوازدە مەبەست و مانا وەک وشەی فەرهەنگی و زاراوە بەکاردەهێنرێ. زاراوەکان پێوەندییان بە هەموو ئەو زانستییانەوە هەیە کە لە خزمەت مرۆڤایەتین. ئەوەی لێرەدا پێویستە بیڵێم ئەوەیە ئێمە دەتوانین سوود لە فەرهەنگی زمانە مردووە کۆنەکانی گریک و لاتینی (ڕۆمانی) و ڤیدا و سانسکریتی و ئاڤێستا و هەموو ئەوانی دیکەش وەربگرین، بەڵام بە جۆرێک لە مەنتیق دوور نەکەوینەوە.

سەرچاوە:

١- سەرجەمی بەرهەمی ئەدەبی ولیەم شەکسپیر
The Illustrated StratFord SHAKESPEARE, Chancellor press 59, Grosvenor Sterrt, London, 1983.

٢- ولیەم شەکسپیر، مەکبێس، وەرگێڕانی دکتۆر سەلاح بابان، چاپخانەی کاکەی فەللاح، سلێمانی، ٢٠٠٧.